

**Т.З. МАЛАНЮК,**

кандидат педагогічних наук,  
старший викладач кафедри організації  
туризму та управління соціокультурною  
діяльністю  
ДВНЗ «Прикарпатський національний  
університет імені Василя Стефаника»,  
м. Івано-Франківськ

**ІВАН ФРАНКО – ОРГАНІЗАТОР ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧИХ  
МАНДРІВОК ПО ГАЛИЧИНІ**

Національно-культурне відродження 60-х рр. XIX ст. у Галичині характеризувалося консолідацією молоді навколо українсько-руської національної ідеї. Це насамперед викликало в неї бажання організувати мандрівки Галичиною з метою вивчення історії, мови, побуту народу. Збереглися матеріали про мандрівки студентської молоді, які були надруковані в газетах, зокрема в газеті «Діло» у 80-х рр. XIX ст. [6, с. 38]. Організатором цих мандрівок по рідному краю був видатний письменник, громадський діяч І. Франко.

Здійснюючи ще в ранньому дитинстві, а пізніше учнем Дрогобицької гімназії та студентом Львівського університету мандрівки Прикарпаттям і в Карпати, І. Франко усвідомив велике науково-пізнавальне й патріотично-виховне значення подорожей [6, с. 21].

Свою першу далеку мандрівку І. Франко здійснив ще у 1874 р., коли був учнем Дрогобицької гімназії. Пізніше про це Великий Каменяр писав: «Ця маленька мандрівка дала мені пізнати трохи більше світу й людей, ніж я знав досі» [5, с. 118 ].

У студентські роки І. Франко організував подорожі, походи, мандрівки та екскурсії. Активна участь у «Мандрівному комітеті», що діяв при «Академічній бесіді», спонукала його до думки про те, що краєзнавчий матеріал набуде більшої ваги в разі його систематизації та аналізу. З цією метою 1893 року він організував «Кружок етнографічно-статистичний для студіювання життя й світогляду народу», а згодом – «Кружок для устоювання мандрівок по нашій країні» [1, с. 31].

Результатом постійних мандрівок Каменяра стали численні публікації фольклорних та етнографічних матеріалів, теоретичних праць з етнології та етнографії, які і в наш час мають наукову та історичну цінність.

Під безпосереднім впливом краєзнавчої діяльності І. Франка на території Східної Галичини у 1883–1889 рр. відбуваються шість щорічних просвітницьких мандрівок передової студентської молоді [3, с. 60–61].

Зокрема, влітку 1883 р. 20 молодих людей зі Станіслава, Коломиї, Перемишля, Сокаля, Тернополя, Відня здійснили похід за маршрутом

Станіслав – Манявський Скит – Надвірна – Делятин – Дора – Микуличин – Коломия. Друга подорож (у 1884 р.) була організована «Кружком для устроювання мандрівок по наших краю» при «Академічному братстві», що був створений у листопаді 1883 р. Було засновано кілька місцевих комітетів, які мали приймати туристів, опубліковано в часописах відозву й інформацію про підготовку подорожі, а також видано гумористичну програму походу; складену І. Франком. Мета мандрівки полягала в ознайомленні зі стрийсько-коломийським Підгір'ям. У 1885 р. з ініціативи «Статистичного кружка» при «Академічному братстві» була проведена третя мандрівка, в ній брали участь 25 студентів з університетів Львова, Кракова, Чернівців, Відня, чимало членів різних товариств. Цього разу оргкомітет, до якого входили І. Франко, М. Шухевич, Є. Олесницький, запропонував маршрут Поділлям. Для кожного учасника походу були підготовлені програма і карта маршруту.

Четверту подорож «Академічне братство» організувало в 1886 р. Турчанщиною. Її учасником були громадсько-політичні діячі К. Трильовський, Є. Петрушевич. П'ятий похід (у 1887 р.) пройшов Золочівщиною та Сокальщиною, а шостий (влітку 1888 р.) пролягав зі Станіслава на Коломию – Печеніжин – Яблунів – Косів – Яворів – Снятин. У ньому взяли участь 38 осіб. Як бачимо, пріоритетним у розвитку туризму в Галичині в другій половині ХІХ ст. був саме народознавчий аспект [6, с. 21].

Обґрунтовуючи причини та необхідність таких мандрівок, І. Франко пише, що сучасна українська студентська та гімнастична молодь повинна наслідувати справу будителів народних душ українців Галичини – діячів «Руської трійці», які побували в усіх закутках нашого краю, збирали фольклор, вивчали народ, його минувшину, несли струмись просвіти. Отже, на думку вченого, ці подорожі мають бути пізнавальними і для мандрівників, які повинні нести знання мешканцям краю [2, с. 22].

Відзначаючи навчально-виховну функцію мандрівництва, І. Франко привертав увагу до політики таких розвинутих країн, як Німеччина, Данія, Швеція, в яких краєзнавство було одним з важливих предметів шкільного навчання, формування патріотизму [4, с. 49].

Вивчення краєзнавства, на думку І. Франка, дає «змогу докладно ознайомитися зі своїм краєм й усією батьківщиною, з її географічним положенням, ґрунтами, кліматом, шляхами сполучення, містами, людьми, суспільним устроєм, історією, пам'ятками і т.д. Наскільки таке ознайомлення корисне, не треба доводити. Адже ж це перший ступінь, перша прикмета раціональної освіти – знати своє найближче оточення, знати минуле і сучасне свого народу і відчувати себе живим і свідомим членом живого, свідомого і об'єднаного організму» [7, с. 116].

Таким чином, організовані І. Франком мандрівки сприяли формуванню світогляду, соціальної активності молоді; збагачували досвідом спільної діяльності; виховували любов до рідного краю, свого народу, Батьківщини; спрямовували молодь на збереження та відродження історії краю, звичаїв,

традицій, народних ремесел, культурно-мистецької спадщини, природних особливостей територій рідної землі.

**Список використаних джерел:**

1. Костриця, М. Шкільна краєзнавчо-туристична робота [Текст]: навч. посіб. / М. Костриця, В. Обозний. – К. : Вища шк., 1995. – 223 с.
2. Лахман, Т. Іван Франко – пропагандист краєзнавчих екскурсій [Текст] / Т. Лахман // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2003. – № 41. – С. 22.
3. Луцький, Я. Туристсько-краєзнавча діяльність в українських товариствах Галичини [Текст]: посібник / Я. Луцький. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2010. – 216 с.
4. Луцький, Я. Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830-1939 рр.) [Текст] / Я. Луцький. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2003. – 160 с.
5. Стрийщина [Текст]: історико-мемуарний збірник: у 2 т. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней; Філадельфія: Комітет Стрийщини, 1990. – Т. 1. – **634 с.**
6. Федорченко, В. Підготовка фахівців для сфери туризму : теоретичні і методологічні аспекти [Текст]: монографія / В. Федорченко. –К.: Вища шк., 2002. – 350 с.
7. Франко, І. Галицьке краєзнавство [Текст]: зб. творів : у 50 т. / І. Франко. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 46. – Кн. 2. – С. 116–150.